

B. C. U. Timișoara

532.2.32

Șerban Cioculescu

ASPECTE

LITERARE

CONTEMPORANE

Dimitrie Stelaru face parte din acea familie de „poeți blestemați”, cum i-a numit Verlaine, printr-o formulă norocoasă, care a rămas. Recunoscându-și filiația, tânărul poet a închinat părintelui său liric un omagiu camaraderesc.

*Bună dimineața, Verlaine,
 Ciudatul meu zeu și prieten,
 Bună dimineața. Vor mai trece,
 Până mi s-or usca versurile, milenii treisprezece.
 Ceasornicul pământului îl aud
 Cum zbuciumă oasele trupului tău crud :
 Il aud și nu-l aud. Dar ochii mereu
 Sticlesc deasupra paharului meu.*

(Verlaine, *În Noaptea Geniului*)

Salutul e simplu și natural, fără acel ton subaltern, pe care l-am putea aștepta. Ciracul se comportă cu idolul său într-un mod confratern, ca de la statuie la statuie, cu sentimentul unei mari securități referitor la duratăa operei lui. Unul din sentimentele care se afirmă încă de la început în versurile lui Dimitrie Stelaru este conștiința neîndoielnică a chemării sale poetice. Poetul adresează cititorilor săi adevărate mesaje, întocmai ca suveranii :

*Noi, Dimitrie Stelaru, n-am cunoscut niciodată Fericirea.
 Noi n-am avut alt soare decât Umiliința :
 Dar până când, înger vagabond, până când
 Trupul acesta gol și flămînd ?*

(Înger vagabond, *Ibid.*)

Plîngerea vagabondului are însă tonul înalt, al orgoliului, ivit din patosul personalității. Încerează să încrezătoare în stema sa. Nu avem de a face cu un anxios, sfișiat de îndoieli. Cu acest suport moral, poetul își poartă mizeria frumos, scornind liniștit viitorul.

*Marii judecători ne-au închis
 Stăruind în ceața legilor lor ;
 Pe frunțile noastre galbene au scris :
 „Vagabonzi, hoți, nebuni. Lepădații noroadelor.
 Casa lor e temnița. Puneți lacăte bune fiarelor.*

* Cu o planetă de poet nou de E. Lovinescu, Editura Prometeu.

Odată — poate cu înfriguratele zori vom singera
Și spînzurătorile ne vor ridica la cer.

Dar lasă, Dimitrie Stelaru, mai lasă!
Intr-o zi vom avea și noi sărbătoare
Vom avea pîine, pîine
Și-un kilogram de ismă pe masă.

(Id., Ibid.)

Pe urmele lui Verlaine cel din legendă, bătut de furtunile vieții și naufragiat în cîrciumă, compatriotul nostru își proclamă impudic boema, într-înțindu-și prin nevinovate mistificări legenda derivată.

În portretul anecdotic pe care i-l consacrase, E. Lovinescu se întreabă: „François Villon? Rimbaud?” Și răspundea, mai departe: „... e poet nou, nu prin categoria socială, pe care vor unii să o reprezinte, de poet al mizeriei, al nedreptății, al decăderii: alcoolul, taverna, spiritul protestatar, reminiscențele din Villon și Rimbaud nu ne interesează, ci, dimpotrivă, înălțarea spirituală, capacitatea de expresie lapidară, dar eliptică, cu treptele logice rupte pe alocuri, înlocuite prin asociații de idei poetice personale, greu de reconstituit, — stranie simplitate muzicală a versurilor de scurtă respirație pure, fără noroiul vieții”.

Am citat această încapătoare frază, una din acelea tipice marelui critic în care izbutea să definească atmosfera unei opere și personalitatea unui scriitor. Într-adevăr, ceea ce interesează în poezia lui Dimitrie Stelaru e înălțarea spirituală peste drojdiile unei existențe ostentativ „în marginea societății”, și mai este altceva: poetul își scrie filiația mai sus de Verlaine, la Edgar Allan Poe, în al cărui prestigios domeniu se încadrează, găsindu-și cu toate acestea un timbru personal. Iată cum, după ce speculează în primele versuri același material dezolant al boemei, poetul urcă treptele unei autentice viziuni poezice:

După ce umblasem, zbuciumat, întreaga zi ca un ciine —
După atîta jale arsă în rugăciunile mele
Pentru o murdară bucată de pîine
De pe străzi aurite, cu babe zgîrcite și rele,
Spre mucegăitul meu palat murmurînd mă întorceam —
Spre gînditoare mea colibă de la marginea lumii.

(Poem cerșetor, Ibid.)

Dimitrie Stelaru păstrează în noua sa culegere cîteva trăsături fundamentale din inspirația lui Poe: predilecția pentru ciudate nume feminine (Elra, Iwa, Eumene, Romola), lirismul thanatofilic, asociația morții și a iubitei, mistica ascensiune spre palatele din Zenit, universurile fantastice și înghețate etc.

Evident, menținerea în aceste zone înalte nu este posibilă: poetul se întoarce, cînd și cînd, rechemat de monologul său, în care se descoperă, amator al patologiei, al mizeriei, al diabolismului, spre a cînta șatra, saltimbancii, orbii, îngerii rătăciți în cetate și pe sine însuși, privit fie ca un nou Cristos.

*Scuipat, bătut, alungat,
Profeșind : „prea târziu —
prea târziu, vierme golii“*

fie ca un Om nou, mereu prigonit, sau răzvrătit și autodivinizat :

Cine să mă audă ? Eu, eu sînt Dumnezeu !

Bîntuit de un romantism extrem, tînărul poet își alternează atitudinile individualiste, cu simbolurile învăluite în ceață, viziunile grotești și maladive cu visările înalte și pure.

Din acest ultim sector, alegem, spre a reproduce în întregime, poema cu căutatul titlu *Lumina întunericului* și cu straniul motto :

Luminile ! Stingeți

Luminile

Să rămînă

Lumina !

*Prieteni ! aripile sufletului meu
Durerile le-au veștejit.
Stăpînul Cetății a închis porțile albe
Cînd cîntecul lumînilor s-a sfîrșit.
Să mergem pe necunoscutul drum —
Să mergem, prieteni înfrînți,
Spre împărăția sumbră a lui Hell.
Acolo e liman veșnic : zoriști !
Din somnul pămîntului am ieșit,
Și nimeni nu se mai știe.
Eram o sută, o mie, cînd am pornit —
Acum sînt glasuri de toamnă pustie.
Cerul s-a-ncins cu neguri
Și soarele ne-a-nceșoșat zalele ;
Să mergem, că-n urma noastră,
Sînt stelele, bocitoarele.
Ah, prieteni înșelători,
La porțile altor cetăți vom bate,
Și gîndul ne va deschide :
Vom fi umbrele așteptate.*

Poezia e foarte frumoasă și tot atît de înșelătoare în jaloanele ei (Hell e soarele — Helios, dar împărăția lui e sumbră), ca fețele alternative pe care ni le propune evoluția autorului ei, încă nelămurită.